

Dato 6. januar 2021
Saksnr.: 2020109395-1
Saksbehandler Johanne Marie Benitez Nilsen
Godkjent av Torbjørn Urfjell
Kristin Eidet Robstad

Saksgang

Oppvekstutvalget
Kulturutvalget
Helseutvalget
Arbeids- og inkluderingsutvalget
Formannskapet
Bystyret

Møtedato

09.02.2021
10.02.2021
16.02.2021
18.02.2021
03.03.2021
24.03.2021

Nytt innsatsområde i kriminalitetsforebyggende plan - "forebygging av hatytringer og hatkriminalitet"

Forslag til vedtak

1. Bystyret vedtar det nye innsatsområdet i kriminalitetsforebyggende plan - «forebygging av hatytringer og hatkriminalitet»
2. Kriminalitetsforebyggende plan med det nye innsatsområdet forlenges i en ny 4 års periode (2020-2024)
3. Administrasjonen foretar nødvendige redaksjonelle endringer og tilpasninger i planen.
4. Nylig utgitt KS-rapport om hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte tas til orientering.
5. Bystyret vedtar politisk erklæring mot hatefulle ytringer.
6. Bystyret inviterer andre offentlig institusjoner, bedrifter, lag og forening om også å støtte opp om den politiske erklæringen.

Sammenheng

Kriminalitetsforebyggende plan er kommunens styringsverktøy for å forebygge kriminalitet i Kristiansand. Et nytt innsatsområde er utarbeidet og legges frem for politisk behandling. Det nye innsatsområdet omhandler forebygging av hatytringer og hatkriminalitet og er det åttende innsatsområdet i planen.

Hatytringer og hatkriminalitet utgjør et stort skadepotensiale både for den det gjelder, for de gruppene som identifiserer seg med den utsatte, for samfunnet og for demokratiet.

Til tross for økning i antall anmeldelser på området antas det at det er store mørketall. Det er også mye som tyder på at det er reel økning av problemet.

Det trengs mer kunnskap på området, mer fokus på problematikken og mer synliggjøring av utfordringen for å forebygge dette samfunnsproblemet. Gjennom denne planen forplikter kommunen seg til å forebygge, avdekke, og håndtere ulike situasjoner der hatytringer og hatkriminalitet skjer.

Det nye innsatsområdet har hele befolkningen som målgruppe, men med hovedvekt på hat mot grupper som er vernet av diskrimineringsloven. Hatytringer- og handlinger mot lokale folkevalgte er også medregnet i planen.

Det har vært lagt ned et omfattende arbeid for å finne frem til kommunens muligheter og rolle på dette feltet. Det finnes ingen helhetlig nasjonal plan eller strategi på området og heller ingen føringer for lokal kommune. Etter det kommunedirektøren kjenner til er det ingen kommuner i landet som tidligere har foretatt et liknende grep som Kristiansand nå gjør med denne planen. I så måte er kommunen banebrytende og med dette viser vei for andre kommuner som vil ta tilsvarende grep som Kristiansand.

Med det nye innsatsområdet ønsker Kristiansand å sikre en samlet og helhetlig innsats for å forebygge- og skape bevissthet om de alvorlige konsekvensene denne utfordringen utgjør også for vårt lokalsamfunn.

Vedlegg:

- Kapittel om hatytringer og hatkriminalitet
- Politisk viljeserklæring mot hatefulle ytringer
- Kriminalitetsforebyggende plan 2016 – 2020
- KS-rapport Hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte
- Oversikt over aktører som har bidratt i planen
- Utvalg av skriftlige høringsinnspill

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Kriminalitetsforebyggende plan 2016 – 2020, er en overordnet strategisk plan som gir retning for fremtidig kriminalitetsforebyggende innsats. Planen har vært gjeldende for gamle Kristiansand siden 2016 og ble opprinnelig vedtatt for en 4 år periode, med mål om rullering av planen i 2020 (Bystyresak 31/16 - 16.03.2016).

Da nye Kristiansand vedtok planstrategien for 2019 – 2023 ble det besluttet å (1) videreføre planen i sin helhet til ny kommune, (2) å utforme et nytt kapittel i planen som omhandlet hatkriminalitet (Bystyresak 63/19 – 27.11.19).

Bestillingen om utforming av det nye kapittelet hadde sin opprinnelse i tidligere Kristiansand kommune, da det ble fremmet et oversendelsesforslag om forebygging av antisemittisme og islamofobi i daværende kommunalutvalgsmøte 11.juni – 2019. Rådmann i gamle Kristiansand svarte ut oversendelsesforslaget, med å argumentere for at de eksisterende planene var tilstrekkelige for å forebygge dette feltet (saksnr 201912584-1). Kommunalutvalget ønsket imidlertid å sette et ekstra fokus på området og vedtok følgende november 2020:

Kommunalutvalget anbefaler at det utarbeides et nytt kapittel i den kriminalitetsforebyggende planen om motarbeidelse av hatkriminalitet, herunder muslimhat og antisemittisme. (Kommunalutvalgssak 52/19 – 26.11.20).

Det nye innsatsområde i kriminalitetsforebyggende planen, som har fått overskriften «hatytringer og hatkriminalitet», er det 8.innsatsområdet i planen. Kriminalitetsforebyggende plan inneholder nå følgende innsatsområder:

1. Barn og ungdomskriminalitet
2. Vold i nære relasjoner
3. Vold i det offentlige rom
4. Radikalisering og voldelig ekstremisme
5. Arbeidslivskriminalitet
6. Hverdagskriminalitet
7. Prostitusjon og menneskehandel
8. Hatytringer og hatkriminalitet

Bred medvirkning

I henhold til bestillingen over har en tverrfaglig arbeidsgruppe utarbeidet et nytt innsatsområde i planen. Følgende har utgjort arbeidsgruppen:

- rådgiver for flerkulturell dialog
- folkehelsekoordinator
- likestillings- inkluderings- og mangfoldskoordinator
- representant fra enhet for demokratiordninger
- representant fra forebyggende avdeling i oppvekst
- representant fra oppvekstledelsen v/barn og familie
- representant fra helse og mestring v/planavdelingen
- politikontakten v/Kristiansand politistasjon

Arbeidet har vært organisert som et 1-årig prosjekt med kriminalitetsforebyggende koordinator som prosjektleder.

Direktøren fra aktuelle kommunalområder har vært styringsgruppe for prosjektet.

Det har vært lagt opp til en bred medvirkning av arbeidet i form av workhops, innspillsmøter, dialogmøter og drøftinger. Totalt har over 150 personer vært involvert i

prosessen i en eller annen form, både fra kommunen, andre offentlige etater og fra ulike sivilsamfunnsorganisasjoner (se vedlagte oversikt over deltakere).

I tillegg til å innhente innspill til planen har den brede medvirkningen også inneholdt elementer av opplæring både av juridisk og sosialfaglig karakter. På denne måten har implementering og utvikling av arbeidet gått hånd i hånd. Det at arbeidsgruppen har vektlagt en så bred medvirkning i arbeidet, kan bidra til å få et eierskap til plandokumentet allerede fra starten av og kan bidra til at planen blir et levende dokument som følges opp av flere instanser.

Mot slutten av prosessen sendte kommunen ut et utkast på høring til alle som hadde deltatt i prosessen samt andre aktuelle instanser. Dokumentet som ble sendt ut var et uferdig dokument hvor de ble bedt om å gi innspill av både språklig og innholdsmessig karakter. Målet var at det uferdige dokumentet ville mobilisere til at flere benyttet seg av muligheten til å gi innspill og en opplevelse av reel mulighet for å bidra til endring av planen. Flere benyttet seg av muligheten til å gi skriftlig tilbakemelding. Totalt 26 innspill ble mottatt. Innspillene som har bidratt til direkte endring i planens innhold, ligger som vedlegg til saken.

Begrepsavklaringer

Hatytringer og hatkriminalitet er i utgangspunktet to separate fenomener som i denne planen er slått sammen til et innsatsområde. De overlapper hverandre ved at noen hatytringer er straffbare og dermed inngår i begrepet hatkriminalitet. Med hatkriminalitet menes straffbare handlinger som har bakgrunn i hat eller fordommer.

Oslo politidistrikt er den institusjonen som har jobbet lengst med tematikken og det eneste politidistriktet med egen hatkrimgruppe (etablert i 2014). De definerer hatkriminalitet på denne måten:

Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en persons faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og/eller nedsatte funksjonsevne. Likestilt er også straffbare handlinger, motivert av negative holdninger, begått mot personer hvis politiske engasjement berører de nevnte kategorier.

Når det gjelder hatytringer forstås begrepet ofte i en bredere forstand enn den strafferettslige. Hatytringer, mobbing, hets og annen negativ adferd grenser mot og overlapper hverandre til dels. Hatytringer skiller seg likevel fra andre negative ytringer ved at de direkte eller indirekte formidler et hatbudskap overfor en større gruppe.

Det finnes mange definisjoner på hatytringer - eller hatefulle ytringer som noen også kaller det (i forskningslitteraturen brukes begrepet om hverandre). En definisjon som går igjen er Likestillings- og diskrimineringsombudets definisjon (LDO):

Hatytringer er ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende som rammer individets eller en gruppes verdighet, anseelse og status i samfunnet ved hjelp av språklige og visuelle virkemidler som fremmer negative følelser, holdninger og oppfatninger basert på kjennetegn, som for eksempel etnisitet, religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og alder.

Kommunedirektøren legger til grunn ombudets definisjon av begrepet. Siden hatytringer mot folkevalgte og innehavere av politiske verv, også er utbredt fenomen og utgjør en alvorlig demokratisk utfordring (se senere i dokumentet), har kommunedirektøren valgt å innlemme hatytringer også mot denne gruppen i den vide forståelsen av begrepet.

Den strafferettslige forståelsen av begrepet er regulert i straffelovens § 185 og er et direkte inngrep på grunnlovens § 100 om ytringsfrihet. Definisjonen er langt snevrere enn definisjonen til LDO. Det er strenge krav til hva som regnes som hatefulle, på hvilken

måte ytringene er fremsatt og hvilke målgrupper som er dekket av straffebudet. Det er dermed høy terskel for å at en hatytring regnes som straffbar.

Straffelovens § 185:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. (...) Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) *hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b) *religion eller livssyn,*
- c) *seksuelle orientering,*
- d) *kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller*
- e) *nedsatte funksjonsevne.*

Det er finnes andre paragrafer i straffeloven som begrenser ytringsfriheten som men som ikke inngår i begrepet hatkriminalitet. Det er blant annet § 263 om trusler, § 183 om oppfordring til straffbar handling, § 267 om krenkelse av privatlivets fred og § 266 om hensynsløs atferd. Terskelen er imidlertid høy for at en ytring skal dekket av en av disse paragrafene (Ipsos 2020)

Hatytringer og hatkriminalitet - et alvorlig samfunnsproblem

Det er bred enighet om at hatytringer og hatkriminalitet utgjør et alvorlig samfunnsproblem med betydelige skadevirkninger. De senere årene har antall anmeldelser på området økt betraktelig. I 2019 ble det anmeldt 761 tilfeller av hatmotivert kriminalitet i Norge. Siden 2015 har det vært en jevn økning og samlet har økningen vært på hele 120 prosent (Politidirektoratet, 2019). Politiet i Agder har registrert totalt 68 saker siden 2017 for Midtre Agder (kommunene i Region Kristiansand). Av disse var det 12 saker i 2017, 25 saker i 2018, 19 saker i 2019 og 12 saker i 2020.

De langt fleste sakene som blir anmeldt i Norge omhandler hatkriminalitet på bakgrunn av etnisitet. I 2019 utgjorde det 533 av alle sakene. Dernest var hat på bakgrunn av religion med 144 saker (muslimhat utgjorde de aller fleste sakene). Hat på bakgrunn av seksuell orientering utgjorde 122 saker og 34 saker omhandlet hatkriminalitet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Man antar at økningen i anmeldte saker i Norge har sammenheng med bedre registreringer og økt fokus på området, men det er også tendenser i samfunnet som tyder på en reell økning i forekomst av hatkriminalitet (Bjørge, 2018)

Til tross for økning i antall anmeldelser har området et betydelig mørketall. Det er en rekke forhold som ikke blir anmeldt til politiet og hatmotivert fanges heller ikke godt nok opp i de saker som blir anmeldt - såkalt doble mørketall (Politidirektoratet, 2019). Særlig mørketall gjelder hatkriminalitet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Hatytringer og hatkriminalitet er svært alvorlig fordi den rammer ikke bare den enkelte som blir utsatt, men hele grupper som identifiserer seg med den utsatte. Gjentatte hatefulle ytringer som retter seg mot utvalgte grupper, kan bidra til å legitimere trakassering og diskriminering, og i ytterste konsekvens føre til vold rettet mot enkeltpersoner som tilhører disse gruppene (Likestillings- og diskrimineringsombudet 2015).

Hatefulle ytringer, også de som er lovlige kan føre til at mange avholder seg fra å delta i det offentlige ordskiftet på grunn av den negative tonen og de mange krenkende og truende ytringene de risikerer å få som tilsvarende (Bjørge, 2018). Grupper som allerede er eksponert for andre former for diskriminerende adferd, opplever det å bli utsatt for hatytringer i offentligheten som mer belastende enn personer og

grupper som i liten eller ingen grad er utsatt for diskriminerende adferd. (Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2015).

Det særlig grunn til å være på vakt overfor polariserende retorikk fra offentlige personer som besitter maktposisjoner. Arbeidet mot hatefulle ytringer fordrer at politikere er bevisste på hvordan de selv ordlegger seg og hvordan innleggene deres kan påvirke innholdet og tonen i debatten. (Likestillings og diskrimineringsombudet, 2018)

Hatytringer mot politikere og andre samfunnsdebattanter er også et økende problem. I en rapport som Ipsos gjennomførte for KS i 2019, oppga 43 prosent av lokalpolitikere at de har opplevd hatefulle ytringer eller trusler. Halvparten hadde vurdert å gi seg i politikken på grunn av dette og 15 % hadde sluttet (Ipsos, 2019). I en helt ny rapport fra Ipsos som ble lansert 2021, argumenteres det for en reel bekymring for demokratiet og for rekrutteringen til fremtidige kommunestyre- og fylkestingsvalg, med bakgrunn i det store omfanget hat og trusler mot lokale folkevalgte (rapporten er vedlagt og kommer som eget punkt i saken).

Hatkriminalitet i form av vold, trakassering og trusler forekommer fortsatt i det fysiske rom (butikker, parker, utesteder, offentlig transport m.m) men mye av hatet har nå fått form av hatytringer og trakassering på sosiale medier. (Bjørge 2019). Ettersom terskelen for å framsette slike ytringer trolig har blitt lavere, har også volumet økt betydelig (Nadim & Fladmoe 2016).

Avgrensning og innhold i planen

Ett kapittel i en eksisterende plan – ikke egen plan

Forebygging av hatytringer og hatkriminalitet er et innsatsområde som inngår i en eksisterende plan og er ikke en egen plan som sådan. Arbeidsgruppen har derfor ikke fritt kunne utforme planen, men har snarere forholdt seg til en eksisterende mal med begrenset antall sider i planen. Det har imidlertid vært stilt like store krav til både prosess og innhold som en fullverdig plan.

Fordelene med å knytte arbeidet til kriminalitetsforebyggende plan er mange. Kriminalitetsforebyggende plan inneholder en rekke beslektede fagområder som for eksempel «radikalisering og voldelig ekstremisme». Ved å integrere dette området i en helhetlig plan sikrer man en bedre koordinering av den tilgjengelig ressursen og en bedre samkjøring på tvers av kriminalitetsområde. Ofte er det et unaturlig skille mellom de ulike kriminalitetsområde og områdene i planen må derfor ses i sammenheng.

Strategier – ikke tiltak

Kriminalitetsforebyggende plan er en strategisk temaplan og ikke en handlingsplan. I et planhierarki er en temaplan overordnet handlingsplaner. Det betyr blant annet at den inneholder overordnede strategier - og ikke tiltak, adressat og frist for gjennomføring slik vi ofte kjenner det fra ordinære handlingsplaner. Strategiene i en temaplan er av mer strategisk karakter og skal leve i mange år uavhengig av «navnet» på tiltaket. Det er først gjennom de ulike fagplaner og virksomhetsplaner i ulike kommunalområder i etterkant at konkretiseringen av strategiene skjer.

Grenseoppgang til likestillings- inkluderings og mangfoldsstrategien

Å jobbe for at alle innbyggerne er inkludert og verdsatt uansett kjønn, etnisk eller religiøs bakgrunn, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet eller funksjonsevne – er det viktigste arbeidet for å motvirke hat og fordommer. Forebyggingsarbeidet må derfor ses i nær tilknytning til likestillings,- inkluderings,- og mangfoldsstrategien. Den inneholder en rekke universelle grep for å gjøre byen mer åpen, raus og inkluderende. Det er imidlertid valgt en mer sekundær forebyggende tilnærming i dette innsatsområde (begrepet sekundærforebygging brukes om innsats som søker å begrense varighet av et

problem, skade eller utfordring) ved at strategiene inneholder mer spesifikke kriminalitetsforebyggende innsats.

Forebygging av både lovlige og ulovlige ytringer

Straffelovens § 185 har direkte sammenheng med Grunnlovens paragraf 100 om Ytringsfriheten. Ytringsfriheten gjelder ikke ytringer som er hatefulle i henhold til straffelovens definisjoner. Det er kun de mest ekstreme former for hatytringer som rammes av straffeloven. Det er forbudt å drive forhåndssensur noe som betyr at ingen kan nektes å ytre seg hatefullt i forkant, men man kan risikere en straffeforfølgelse i etterkant. Altså er denne paragrafen reaktiv.

Et gjennomgående trekk i kriminalitetsforebyggende plan er å forebygge kriminalitet gjennom tidlig innsats. Det innebærer innsats i forkant av en kriminell handling – før en ulovlige hatytringen er fremsatt. Ifølge forskningen er det glidende overganger mellom både straffbare hatytringer, ikke-straffbare hatytringer og ytringer som kan oppleves som hatefulle. (Nadim og Fladmoen, 2016).

For å bekjempe skadene som både de lovlige og ulovlige hatytringene utgjør, inkluderer Kristiansand begge former for ytringer i planen.

Målgruppen

Målgruppen for planen har det vært gjenstand for diskusjon under hele prosessen og henger nøye sammen med hvordan man oppfatter og definerer hatytringer og hatkriminalitet. I straffeloven defineres hatytringer når ytringen er rettet mot en av de nevnte minoritetene i straffebudet. Likeledes blir hatkriminalitet definert som en kriminellhandling med bakgrunn i hat mot samme nevnte grupper. Straffeloven gir altså minoriteter et særskilt vern mot hatefulle ytringer og handlinger.

I utgangspunktet var minoriteter vektlagt som hovedmålgruppe i planen. Flere påpekte imidlertid i høringsinnspillene at minoritetsbegrepet var for snevert, da det utelukket hat mot andre grupper som ikke tilhørte en minoritet. Dessuten ble det påpekt at begrepet «minoritet» oftest relateres til etniske og religiøse minoriteter og ikke til eksempelvis funksjonshemmede.

Planen har derfor endret målgruppen til å *gjelde hele befolkningen, men med særlig vekt på de utsatte gruppene som er vernet av diskrimineringsloven*. Hat mot folkevalgte er også medregnet i planen da det utgjør en stor demokratisk utfordring (se under «alvorlig samfunnsproblem»)

Det er blitt spilt inn at hat mot enkelte yrkesgrupper som barnevernsansatte og Nav-ansatte burde vært innlemmet i planen, da disse gruppene opplever økende hat og hets mot seg i kraft av deres rolleutøvelse. Det er ikke vanlig å inkludere yrkesgrupper i definisjoner av hatkriminalitet selv om disse gruppene også utsettes for hat. Det er straffelovens alminnelige bestemmelser om trusler, hensynsløs atferd, krenkelse av privatlivets fred mv. som gjelder, enten den som utsettes for slike ytringer er en alminnelige borger eller en ansatt i et utsatt yrke.

Nybrottsarbeid

Til tross for økende fokus på området finnes det ingen nasjonal handlingsplan for å bekjempe hatkriminalitet. Den nasjonale strategien mot hatefulle ytringer som kom ut i 2016 er nå utgått. Den senere tid har regjeringen imidlertid kommet med to handlingsplaner som er relatert til området; «Handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av Etnisitet og religion 2020–2023» og «Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer 2020–2023».

Felles for begge planene er at kommunens rolle og forpliktelser er utelatt. Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme som kom i 2014, inneholder riktig nok en rekke tiltak på kommunenivå, men den tar kun for seg den mest ekstreme formen for hatkriminalitet og hatytringer. Hatytringer som ikke er motivert av ekstremisme, men som likevel rammer svært mange mennesker, er ikke medregnet.

Det finnes samlet sett lite føringer for lokal kommune på området. Det finnes også lite kunnskap om hva som virker og ikke virker for å forebygge dette området (Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, 2018).

Arbeid med denne planen har derfor vært svært krevende. Arbeidsgruppen har brukt mye ressurser på å finne frem til hva som er kommunens rolle i forebygging av hatytringer og hatkriminalitet og hvilken type innsats som kan bidra til å bekjempe utfordringen som dette området utgjør.

Selv om nasjonale dokumenter og planer i liten grad er rettet mot lokal kommune, er det likevel en del tiltak som kan ha overføringsverdi på lokalt nivå. Disse har arbeidsgruppen sett hen til i utviklingen av strategier i planen.

Ettersom det ikke finnes et godt kunnskapsgrunnlag om hvilke tiltak som virker og ikke virker, har arbeidsgruppen vektlagt utvikling av strategiene i tett samarbeid med politiet og andre offentlige aktører og i samarbeid med ulike brukergrupper, livssynsorganisasjoner, lag og foreninger.

I søken etter gode tiltak har arbeidsgruppen henvendt seg til andre kommuner i Norge og i Norden gjennom medlemskapet i Nordic Safe Cities og fått innspill til tiltak. Dette nettverket samler 30 byer på tvers av Norden for å forebygge ekstremisme, radikaliserings og hatkriminalitet og har vært verdifulle i utvikling av strategier i planen.

Kommunen har videre fått rådgivning fra de fremste ekspertene i Norge på feltet ved ekstremismeforsker Tore Bjørge og tidligere rådgiver i KS, Yngve Carlsson (begge med lang erfaringer i ekstremismeforskning).

Tilbakemeldingene så langt er at Kristiansand synes å være den første kommunen i landet (og muligens Norden) som utarbeider et strategisk planverk på dette området. I så måte er kommunen med på å bane vei for andre kommuner som vil ta tilsvarende grep i egen kommune.

Ny forskningsrapport om hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte

Ny forskningsrapport om hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte er nylig lansert (januar 2021). FoU-rapporten er utarbeidet av Ipsos og advokatfirmaet Lund&Co på oppdrag fra KS. I denne studien intervjues en rekke lokale folkevalgte og andre nøkkelinformanter. Rapporten gir et dypdykk i det de mener er manglende rettsvern mot trusler og hatefulle ytringer rettet mot lokale folkevalgte. Rapporten oppsummeres med følgende:

- Det er svært få saker i rettssystemet som omhandler hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte
- Det er ingen bestemmelser i loven som beskytter lokale folkevalgte særskilt, de er beskyttet av samme bestemmelser som andre innbyggere
- Det er store forskjeller mellom ulike politidistrikter i hvordan anmeldelser håndteres og prioriteres, og hvordan folkevalgte mottas og følges opp

Utredningen framsetter konkrete anbefalinger som kan gjøres innenfor gjeldende lovverk til politi, kommuner, kommunestyre, partier, de folkevalgte selv så vel som til KS.

Siden rapporten er helt ny har kommunen ikke hatt anledning til å innarbeide anbefalingene i det nye innsatsområdet. Kommunedirektøren ønsker med dette å gjøre bystyret oppmerksom på rapporten og samtidig varsle om at kommune og politi vil se nærmere på anbefalingene som er gitt i rapporten. Rapporten legges ved til orientering.

Politisk viljeserklæring

I forbindelse med lansering av det nye innsatsområde i kriminalitetsforebyggende plan ønsker kommunedirektøren å oppfordre bystyret til å vedta en politisk erklæring mot hatefulle ytringer. Erklæringen er ikke et juridisk bindende dokument men vil være et viktig verdigrunnlag for hvordan man ønsker en god og opplyst offentlig debatt. Hatytringer som begrenser den enkeltes deltakelse i det offentlige rom er et tap for det offentlige ordskiftet og for demokratiet.

Med denne politiske erklæringen oppfordrer kommunedirektøren ikke bare bystyret, men at så mange som mulig forplikter seg til innsats for å bekjempe ytringer som sprer hat. Kampen mot hatprat må tas av et bredt sivilt samfunn.

Bystyrets har allerede vedtatt nulltoleranse for hatefulle og rasistiske ytringer i forbindelse med behandling av de lokale politivedtektene 23.september 2020. «*Kristiansand skal være en by for alle og kommunen skal ha nulltoleranse for hatefulle og rasistiske ytringer.*» (sak 129/20)

Kommunedirektøren legger vedtaket til grunn for den politiske erklæringen mot hatefulle ytringer. Denne politiske viljeserklæring er i tråd med nasjonal politisk erklæring mot hatefulle ytringer som ble vedtatt av regjeringen i 2016.

Juridisk grunnlag

Straffelovgivningen, diskrimineringslovgivning og grunnlovens § 100 om ytringsfrihet ligger til grunn i saken

Økonomiske konsekvenser

Arbeidet gjøres innenfor gjeldende økonomiske rammer

Uttalelse fra rådene

Arbeidsgruppa har deltatt i Ungdommens bystyre, Rådet for funksjonshemmede og Seniorrådet og fått muntlig innspill til planen i møtene. Disse innspillene er innarbeidet i planen.

- Rådet for funksjonshemmede – 1. september 2020
- Seniorrådet – 17. september 2020
- Ungdommens bystyre - 18. september 2020

Barn og unges interesser

Det har vært møter med både mobbeombudet og ungdommens bystyre for å sikre barne- og unges interesser. Forandringsfabrikken har kommet med innspill til planen i siste del av prosessen. (Forandringsfabrikken er en stiftelse som har som mål å forandre og forbedre skole, barnevern, psykisk helsevern og kriminalomsorg i samarbeid med barn og unge)

Vurderinger

Hatefulle ytringer og hatkriminalitet er utfordringer som er viktig å sette på dagsorden.

Kommunedirektøren opplever at bystyret har vært både fremoverlente og proaktive da de tok initiativ til å utarbeide en lokal plan på dette området.

Kommunedirektøren vurderer at kriminalitetsforebyggende plan er et godt styringsverktøy for å koordinere innsatsen mot hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Planen ble vedtatt overført til nye Kristiansand uten at det fremkom tidsramme og varighet for planen. Kommunedirektøren foreslår derfor at kriminalitetsforebyggende plan med nytt innsatsområde forlenges for 4 nye år.

Det er lagt ned et omfattende arbeid med å finne frem til kommunens rolle og muligheter for å forebygge et svært alvorlig samfunnsproblem. Til tross for økt oppmerksomhet på hatytringer og hatkriminalitet den siste tiden, registrerer kommunedirektøren at det ikke finnes mange hjelpemidler i utarbeidelsen av lokale planer på området.

Kristiansand kommune viser med denne planen en vilje til å bekjempe hatytringer og hatkriminalitet med lokal innsats og lokale virkemidler til tross for lite føringer på området.

Kommunedirektøren vurderer at det nye innsatsområdet på en god måte bidrar til å stake kurs for hvordan kommunen skal forebygge, avdekke og håndtere hatytringer og hatkriminalitet. Dette arbeide må gjøres i tett samarbeid med politiet, men ettersom mye av dette ligger utenfor straffelovens bestemmelser tar kommunen et særskilt ansvar for å sette dette på dagsorden. Forebyggingsarbeidet må ses i sammenheng med likestillings,- inkluderings,- og mangfoldsarbeidet, som er det viktigste arbeidet vi kan gjøre for å forebygge hat og fordommer i Kristiansand.

Hatytringer forebygges ikke kun gjennom straffeloven men også gjennom holdningsskapende arbeid. Kommunedirektøren er opptatt av at kommunen skal ta sin del av ansvaret gjennom en rekke aktiviteter, men oppfordrer samtidig alle deler av samfunnet til å bidra i kampen mot hatytringer og hatkriminalitet.

Kommunedirektøren er bekymret over utviklingen og ønsker at alle gode krefter samles for å bekjempe denne utfordringen. Forebygging og bekjempelse av hatefulle ytringer og hatkriminalitet krever innsats fra hele lokalsamfunnet. En slik innsats er helt nødvendig for at hatytringer og skadevirkningene av disse effektivt kan forhindres og bekjempes.

Det at politikerne går frem som et godt eksempel i dette arbeidet vurderes som særskilt viktig. På nasjonalt nivå har regjeringen støttet opp om en politisk erklæring mot hatefulle ytringer. Kommunedirektøren oppfordrer bystyret til å gjøre det samme gjennom å støtte opp om vedlagte politisk erklæring mot hatefulle ytringer.

Konklusjon (jf. forslag til vedtak)

- Bystyret vedtar det nye innsatsområdet i kriminalitetsforebyggende plan - «forebygging av hatytringer og hatkriminalitet»
- Kriminalitetsforebyggende plan med det nye innsatsområdet forlenges i en ny 4 års periode (2020-2024)
- Administrasjonen foretar nødvendige redaksjonelle endringer og tilpasninger i planen.
- Nylig utgitt KS-rapport om hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte tas til orientering.
- Bystyret vedtar politisk erklæring mot hatefulle ytringer.
- Bystyret inviterer andre offentlige institusjoner, bedrifter, lag og forening om også å støtte opp om den politiske erklæringen.